

BÖLÜM 9

Sağlık Turizminde Kalite ve Akreditasyon

Gülsen KORALAY¹

Canan CENGİZ²

GİRİŞ

Hızla değişen ve gelişen tıp bilimi ve teknoloji, sağlık hizmetleri sunum süreçlerinde birincil odak noktasının hasta olarak değişmesini sağlamıştır. Hasta odaklı sağlık hizmetlerinin gelişiminde, sağlık alanında yürütülen hasta güvenliği ve hasta katılımını ön plana çıkaran kalite ve akreditasyon çalışmaları ile bu çalışmalara güç veren destekleyici sağlık politikaları önemli bir yere sahiptir (Demir, 2020). Diğer taraftan küreselleşmenin temel etkisi olarak; ülkeler arası iş birliklerinin gelişmesi, seyahat imkan ve özgürlüklerindeki artış, tüm dünya ülkelerinde sağlık hizmet kalitesinin artırılması yönündeki çalışmalar, bireysel ve sosyal güvenceden kaynaklı sağlık giderlerindeki ödeme güçlükleri gibi farklı bir takım nedenlerle bireyler global sağlık arayışı içine girmişlerdir. Bu durum sağlık turizmi kavramını ve giderek artan önemini ön plana çıkarmıştır (Tontuş, 2019; Sezgin, 2021). Günümüzde sağlık turizmi kavramının sadece bireylerin tedavi ve rehabilitasyonu amacına hizmet etmediğini; sağlığın korunması ve geliştirilmesi, estetik kayguların azaltılması ve psikolojik yönden iyilik halinin artırılması gibi farklı amaçlara yönelik de kullanıldığını ve tüm bunların kültürel bir gezi çerçevesinde gerçekleştirilmesini talep eden kişiler tarafından yoğun ilgi gören bir sektör haline geldiğini söylemek mümkündür (Aksoy ve Yılmaz, 2019; Sezgin, 2021).

¹ Dr., Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü (TÜSKA), koralayg@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-5109-528X

² Uzman, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü (TÜSKA), canancnz@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-6534-4347

SONUÇ

Önemi gün geçtikçe artan sağlık turizminde tercih sebebi olma, hizmet kalitesinin ön planda tutulmasını gerekli kılmaktadır. Bu gereklilik, sağlık turizmi kapsamında faaliyet gösteren sağlık tesislerinde ve aracı kuruluşlarda hizmet kalitesini artırmaya yönelik yürütülen kalite ve akreditasyon faaliyetlerinin önemini daha da güçlendirmektedir. Hizmet kalitesini güvence altına alan en önemli gösterge olan akreditasyon, sürekli iyileştirme hedefiyle hizmet kalitesinin en üst seviyeye çıkarılmasına olanak sağlamaktadır. Akreditasyon; sağlık hizmeti kalitesinin geliştirilmesi yanında, hasta ve çalışan güvenliğinin sağlanmasındaki etkisi ile de ülkelerin sağlık turizmi politikalarında, sağlık tesislerini teşvik edecek düzenlemeleri içerecek şekilde yer almalıdır. Sağlık turizmi alanlarından bir tanesi olan termal turizm ve SPA-Wellness turizminde; tesis kaynaklarının iyileştirilmesi beraberinde hizmet veren insan kaynağının ve yetkinliğinin geliştirilmesi ve tıbbi hizmet kalitesinin iyileştirilmesi önem arz eden konulardan bir tanesidir. Bir diğer sağlık turizmi alanı olan ileri yaş turizmine yönelik; hizmet verecek tesislerde sunulan hizmet çeşitliliğinin artırılması ve kalitesinin iyileştirilmesi, yurt dışı pazarlama stratejilerinin kullanılarak tanıtımının yapılması ve sigorta anlaşmalarının sağlanması yoluyla alanda önemli gelişmeler sağlanabilir. Engelliler için erişilebilir sağlık turizmi kapsamında hizmet almak isteyen engelli sağlık turistlerine yönelik; sağlık tesislerinin alt yapı düzenlemelerini ve tasarımlarını dikkate almaları ve sunacakları özellikli hizmetlere yönelik planlanma yapmaları da yine sağlık turizminin önemli ve öncelikli konularından bir tanesi olmalıdır.

KAYNAKLAR

- AACI (American Accreditation Commission International), (2023). About Us and Accredited/Certified Organizations Erişim Adresleri: <https://aacihhealthcare.com/about-us/>; <https://aacihhealthcare.com/accredited-certified-organizations/> Erişim Tarihi: 31.05.2023
- Akalın, B., Veranyurt, Ü. (2020). Türk Sağlık Turizminde Fırsatlar ve Tehditler. İstanbul, Hi-peryayın.
- Aksoy, C., Yılmaz, S. (2019). Sağlık Turistlerinin Hastaneleri Tercih Etme Kriterleri: Yönetici Görüşleri. Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi, 1(2): 27-39.
- Altın, U., Bektaş, G., Antep, Z., İrbán, A. (2012). Sağlık Turizmi ve Uluslararası Hastalar için Türkiye Pazarı. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(3): 157-163.

- Andres, EB., Song, W., Song, W., Johnston, JM. (2019) Can Hospital Accreditation Enhance Patient Experience? Longitudinal Evidence from a Hong Kong Hospital Patient Experience Survey. *BMC Health Services Research*, 19/623: 2-9.
- Anvekar, S. (2012). Medical Tourism in India: A Strategic Approach Towards Effective Branding for Health Care Services Marketing. *American Journal of Management*, 12 (2/3), 108-116.
- Arıkan, G. (2017). Sağlık Turizm Kapsamında Termal Turizm Tüketicilerinin Termal Turizme Yönelik Bakış Açılarını İçeren Bir Araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ataman, H., Esen, F., Vatan, A. (2017). Medikal Turizm Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetlerinde Kalite ve Hasta Güvenliği. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 3(1): 28-44.
- Australian Government, Aged Care Quality and Safety Commission, (2023). Erişim Adresleri: <https://www.agedcarequality.gov.au/consumers/about-accreditation>; <https://www.agedcarequality.gov.au/consumers/standards/resources>; Erişim Tarihi: 31.05.2023.
- Australian Tourism Industry Council, ATIC (2023). Erişim Adresi: <https://www.qualitytourismaustralia.com/home/accessible-tourism/>; Erişim Tarihi: 31.05.2023.
- Avcı, K. Şenel FÇ. (2018). Sağlık Hizmetleri Akreditasyonu: Faydası, Önemi ve Etkisi Nedir? *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2): 221-234.
- Aydın, G. & Karamehmet Aydın, B. (2015). Dünyada ve Türkiye’de Sağlık Turizmi Pazarlama Uygulamaları ve Karşılaştırmalı Durum Analizi. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 8 (16), 1-22. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ppad/issue/61005/906079>.
- Bayın, G. (2015). Türkiye’de Sağlık Turizmi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Değerlendirmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2015 (1) , 49-55 . DOI: 10.18493/kmusekad.41898
- Baynal Doğan, T. G., Doğan, S. & Baynal, B. (2020). İleri Yaş ve Engelli Turizmi Hedef Kitle sine Yönelik Bolu İli Sağlık Serbest Bölgesi Tasarımı. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 295-311. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvtfd/issue/58426/745794>
- Birdir, K. & Buzcu, Z. (2014). JCI Akreditasyon Belgesine Sahip Olan Sağlık Kuruluşlarının WEB Sitelerinin Medikal Turizm Açısından Değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 1-19. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cagsbd/issue/44629/554434>
- Biri, G. (2021). Türkiye’nin Sağlık Turizmi Gelirini Etkileyen Faktörlerin Eşbütünlük Analizi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (2): 39-58. doi: 10.53443/anadoluibfd.907290.
- Bölüktaş, R.P (2020). Türkiye’nin Yaşlı Sağlığı Turizmi İçin Fırsatları. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (16), 1-15. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/izusbd/issue/54960/716486>
- Bulut, A. ve Şengül, H. (2019). Dünyada ve Türkiye’de Sağlık Turizmi, Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 3(1):45-62. DOI: 10.29226/TR1001.2019.104
- Buzcu, Z. (2016). Türkiye’de Medikal Turizm ve Özel Hastanelerde Bir Çalışma. (Basılamamış doktora tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı. Mersin.
- CaseTrust (2016) Accreditation Scheme for Spa and Wellness Business Information & Application Kit.
- Cassia, F., Castellani, P., Rossato, C. and Baccarani, C. (2021), “Finding a way towards high-quality, accessible tourism: the role of digital ecosystems”, *The TQM Journal*, Vol. 33 No. 1, pp. 205-221. <https://doi.org/10.1108/TQM-03-2020-0062>

- Cohen, E. (2008). Medical tourism in Thailand, *AuGsb e-Journal*, 1(1): 24-37.
- Connell, J. (2006). Medical Tourism Sea, Sun, Sand and Surgery. *Tourism Management* (27), 1093-1100.
- Çayırtepe, Z., Özkoç, Ö. (2019). Türk ve Yabancı Hastaların Hastane Tercihinde Akreditasyonun Rolü. *Sağlıkta Kalite ve Akreditasyon Dergisi*, 7-22.
- Çelik, A. (2009). Sağlık Turizmi Kapsamında Termal İşletmelerde Sağlık Hizmetleri Pazarlanması ve Algılanan Hizmet Kalitesi: Balçova Termal İşletmesinde Bir Uygulama, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Hastane ve Sağlık Kuruluşları Yönetimi Programı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Daştan, İ. (2014). Türkiye’de Sağlık Turizmi: Türkiye ve Özelinde İzmir’de Sağlık Turizminin Mevcut Durum Analizi Ve Strateji Önerileri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (10), 143-163. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/makusobed/issue/19442/206806>
- de la Puente Pacheco, M. A., de Oro Aguado, C. M., Lugo Arias, E., & Fontecha Pacheco, B. (2020). The Role of Outpatient Care Accreditation in Enhancing Foreign Patients’ Perception of Colombian Medical Tourism: A Quasi-experimental Design. *Inquiry : a journal of medical care organization, provision and financing*, <https://doi.org/10.1177/0046958020976826>
- Demir, B. (2020). Sağlık Kavramsallaştırılması ve İnsan Odaklı Sağlık Hizmetlerinde Kalite ve Akreditasyon Perspektifi. *İnsan & İnsan*, 7(24): 62-83. Doi: <https://doi.org/10.29224/insanveinsan.675151>.
- Dökme, S. (2019). Medikal Turizmde Hasta Tercihini Etkileyen Faktörler, *Social Sciences Studies Journal*, 5(30):825-831
- Eriş, H., Barut, S. (2020). Sağlık Turizmi. İçinde: Sağlık Turizmi. Eriş, H. (Ed.). Ankara, İksad Yayınevi.
- ESPA, (2023). Erişim Adresi: <https://europeaspas.eu/about/>; Erişim Tarihi: 29.05.2023.
- EuropaSpa, (2023). Erişim Adresi: <https://europespa.eu/standards-certificates/the-europe-spa-certificates/>; Erişim Tarihi: 29.05.2023.
- Failte Ireland, (2023). Erişim Adresi: <https://www.failteireland.ie/about-us.aspx> Erişim Tarihi: 31.05.2023.
- Fiala, TG. (2012). What Do Patients Want? Technical Quality Versus Functional Quality: A Literature Review for Plastic Surgeons. *Aesthetic Surgery Journal*, 32(6), 751-759.
- Fleuret, S. (2022). A Back and Forth Between Tourism and Health From Medical Tourism to Global Health, ISTE Ltd and John Wiley & Sons, Inc.
- Green, S.T., King, H. (2012). Independent Health Care Accreditation: Medical Tourism and Other International Aspects, Chapter 11, Editors. Hodges, J.R., Turner, L., & Kimball, A.M. Risks and challenges in medical tourism: understanding the global market for health services.
- Güdük, Ö., Kılıç, CH. (2017). Sağlık Hizmetleri Akreditasyonu ve Türkiye’de Gelişimi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(2): 102-107.
- Güler, H., Öztürk, A., Tarhan, D. (2010). Kalitenin Yeni Adı: Hizmet Kalite Standartları. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Platformu.
- Health-Tourism, (2023). Medical Tourism to Turkey, Erişim Adresleri: <https://www.health-tourism.com/about/>, <https://www.health-tourism.com/medical-tourism-turkey/> Erişim tarihi: 31.05.2023.
- HealthTürkiye, (2023). Erişim Adresi: <https://www.healthturkiye.com/about-us>; Erişim Tarihi: 29.05.2023.
- Heper, FÖ. (2021). Dünyada ve Türkiye’de Medikal Sağlık Turizminin Değerlendirilmesi. İçinde: Uluslararası Turizmde Yeni Jenerasyonlar ve Yeni Trendler Kongre Kitabı. 138-149.
- Hijazi, HH., Harvey, HL., Alyahya, MS., Alshraideh, HA., Al Abdi, RM., Parahoo, SK. (2018). The Impact of Applying Quality Management Practices on Patient Centeredness in Jorda-

- nian Public Hospitals: Results of Predictive Modeling. *The Journal of Health Care Organization, Provision, and Financing*. 55: 1–15.
- Hindistan Turizm Bakanlığı, (2023). Erişim Adresi: <https://tourism.gov.in/wellness-tourism>; Erişim Tarihi: 31.05.2023.
- JCI (Joint Commission International), (2023). Accredited Organizations. Erişim Adresi: <https://www.jointcommissioninternational.org/who-we-are/accredited-organizations/> Erişim Tarihi: 31.05.2023.
- Kácha O, Kovács BE, McCarthy C, Schuurmans AAT, Dobyens C, Haller E, Hinrichs S and Ruggeri K (2016) An Approach to Establishing International Quality Standards for Medical Travel. *Front. Public Health* 4:29. Doi: 10.3389/fpubh.2016.00029
- Kadioğlu, Y. (2021). Türkiye’de Sağlık Turizmi Kapsamında Medikal Turizm ve Ekonomik Yönü: İstanbul Örneği. (Doktora Tezi). Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Karahan, A. (2020). Sağlık Turizminde Kalite ve Akreditasyon. İçinde: Sağlık Turizmi. Eriş, H. (Ed.). Ankara, İksad Yayınevi.
- Kavak, DG., Esatoğlu, AE. (2020). Medikal Turizmde Kalite ve Akreditasyon. İçinde: Sağlık Turizmi. Tengilimoğlu, D. (Ed.). Ankara, Siyasal Kitabevi.
- Koralay, G., Cengiz, C., Şenel, FÇ. (2022). Kalite ve Akreditasyon Ekseninde TÜSKA. *TSE Ekonomik ve Standart Dergi*. 712, 28-33.
- Korkmaz, S., Arıkan, G. (2017). Termal Turizme Tüketicilerin Termal Turizme İlişkin Bakış Açısı ve Hizmet Kalitesi Boyutlarının Değerlendirilmesine İlişkin Bir İnceleme. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Turizm Dergisi*, 2(1), 49-61. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijhmt/issue/30310/297618>
- Krishnan P. K. H., Chandrasekhar K. S. (2020). Accreditation of Hospitals: Assuring Quality Health Care for Medical Tourism in India. *PalArch’s Journal of Archaeology of Egypt / Egyptology*, 17(7), 7195- 7205. Retrieved from <https://archives.palarch.nl/index.php/jae/article/view/3131>
- Lunt, N., Smith, R., Exworthy, M., Green, S., Horsfall, D., & Monnion, R. (2011). Medical Tourism: Treatments, Markets And Health System Implications: A Scoping Review. OECD. Erişim Adresi: <https://www.oecd.org/els/health-systems/48723982.pdf>; Erişim Tarihi: 23.05.2023.
- Manaf, NH., Hussin, H., Kassim, P., Alavi, R., Dahari, Z. (2015) Medical Tourism Service Quality. *Total Quality Management and Business Excellence*. 26 (9-10): 1017-1028.
- Medical Tourism Magazine, (2023a). The Role of Accreditation in Medical Tourism: Ensuring Quality and Trust. Erişim Adresi: <https://www.magazine.medicaltourism.com/article/the-role-of-accreditation-in-medical-tourism-ensuring-quality-and-trust>; Erişim Tarihi: 23.05.2023.
- Medical Tourism Magazine, (2023b). Health and Wellness Tourism Today. Erişim Adresi: <https://www.magazine.medicaltourism.com/article/health-and-wellness-tourism-today>; Erişim Tarihi: 31.05.2023.
- My Aged Care, (2023). Erişim Adresi: <https://www.myagedcare.gov.au/aged-care-quality-standards>; Erişim Tarihi: 31.05.2023.
- Özkan, M. E. (2019). Sağlık Turizmi Kapsamında Türkiye’nin Medikal Turizm Potansiyeline Yönelik Bir Değerlendirme. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 50-64. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turek/issue/51493/663950>
- Özkoç, Ö. (2021). Sağlık Turizmi. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/359866588_SAGLIK_TURIZMI; Erişim Tarihi: 31.05.2023.
- Polat, G. (2021). Medikal Turistlerin Deneyimleme Kalite Algıları ve Tavsiye Etme Niyeti Arasındaki İlişki Müşteri Güveni ve Müşteri Memnuniyetinin Aracılık Rolü. (Doktora Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Sağlık Bakanlığı, (2017). Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik. Erişim Adresi: <https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/Eklenti/28811/0/saglik-turizmi-yonetmelikpdf.pdf>, Erişim Tarihi: 31.05.2023.
- Sevim, E., Sevim, E. (2019). Medikal Turizm Tercihini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Türkiye Örneği. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 22(3): 633-652.
- Sezgin, S. (2021). Türkiye’de Sağlık Turizminin Uluslararası Pazarlama Temelinde İncelenmesi. Hitit Ekonomi ve Politika Dergisi, 1(1): 31-53.
- Sharma, N. (2018). Tourism Activities are Considered to be One of the Major Sources of Economic Growth. The Importance From India. African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure, 7 (2).
- SHGM, (2023). Erişim Adresi: <https://shgmkalitedb.saglik.gov.tr/TR-12454/hakkimizda.html>; Erişim Tarihi: 29.05.2023.
- Şahin, Ö.U., Şahin, M. (2018). Türkiye’de Sağlık Turizminin Potansiyeli ve Geleceği: SWOT Analizi. Journal of Awareness, 3 (Özel Sayı): 287-300.
- Şengül H., Bulut A. Sağlık Turizmi Çerçevesinde Türkiye’de Termal Turizm; Bir Swot Analizi Çalışması. ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi. 2019; 4(1): 55-70.
- TEMOS International, (2023). About TEMOS and Accredited Partners List. Erişim Adresleri: <https://www.temos-worldwide.com/about-temos.aspx>; <https://temos-accreditation.com/AccreditedPartners/List.aspx>; Erişim Tarihi: 31.05.2023
- Tengilimoğlu, D. (2021). Sağlık Turizmi ve Devlet Teşvikleri. Journal of Life Economics, 8 (1), 1-10. DOI: 10.15637/jlecon.8.1.01
- Ticaret Bakanlığı, (2023). Sağlık Turizmi Hizmet Sektörü için Desteklenen Belge, Sertifika ve Akreditasyonlar Listesi. Erişim Adresi: <https://ticaret.gov.tr/destekler/hizmet-sektoru-destekleri/hizmet-ihracatinin-tanimlanmasi-siniflandirilmesi-ve-desteklenmesi-hakkinda-karar/saglik-ve-spor-turizmi-hizmetleri-sektoru> Erişim Tarihi: 31.05.2023.
- Tontuş, Ö. (2019). Sağlık Turizmi Nedir? Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/333816088_Saglik_Turizmi_Nedir; Erişim Tarihi: 23.05.2023.
- Turner, LG. (2011). Quality in Health Care and Globalization of Health Services: Accreditation and Regulatory Oversight of Medical Tourism Companies. International Journal for Quality in Health Care, 1–7.
- TÜİK, (2023). Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Elderly-Statistics-2021-45636&dil=2>, Erişim Tarihi: 31.05.2023.
- TÜSKA, (2023). Erişim Adresi: <https://www.tuseb.gov.tr/tuska/hakkimizda>; Erişim Tarihi: 29.05.2023.
- Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik. (2017). Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170713-3.htm>; Erişim Tarihi: 29.05.2023.
- United Nations, (2017). World Population Ageing 2017-Highlights, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (ST/ESA/SER.A/397). Erişim Adresi: https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WPA2017_Highlights.pdf; Erişim Tarihi: 31.05.2023.
- United Nations, (2023). Erişim Adresleri: <https://www.un.org/en/global-issues/ageing>; <https://www.un.org/development/desa/disabilities/issues/promoting-accessible-tourism-for-all.html>; Erişim Tarihi: 31.05.2023.
- USHAŞ, (2023). Erişim Adresi: <https://www.ushas.com.tr/hakkimizda/>; Erişim Tarihi: 29.05.2023.
- Üstün, U., Uslu, YD. (2022). Türkiye’nin Sağlık Turizminde Tercih Edilme Nedenleri Üzerine Bir Çalışma: Medikal Turizm Endeksi. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, 33: 344-353. Doi: 10.31590/ejosat.1020647

- WHO, (2011). “World report on disability”, Erişim Adresi: https://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report/en/; Erişim Tarihi: 31.05.2023.
- WHO, (2023). Erişim Adresi: https://www.who.int/health-topics/patient-safety#tab=tab_1; Erişim Tarihi: 29.05.2023.
- Woodhead, A. (2013), “Scoping medical tourism and international hospital accreditation growth”, *International Journal of Health Care Quality Assurance*, Vol. 26 No. 8, pp. 688-702. <https://doi.org/10.1108/IJHCQA-10-2011-0060>.
- Yardan, ED., Dikmetaş, H., Coşkun, N., Yabana, B. (2014). Türkiye ve Dünyada Sağlık Turizmi. *Sağ. Perf. Kal. Derg.*, (8): 27-42.
- Ziemba E., Mika C. (2023). *Measuring Quality of Healthcare Across Borders: The Role of International Healthcare Accreditation in Medical Travel, Medical travel brand management: success strategies for hospitality bridging healthcare (H2H)* / edited by Frederick J. DeMicco, Ali A. Poorani. CRC Press, Taylor & Francis Group, Apple Academic Press.